

УДК 378.147

Омельчук О. В.

ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНОГО МЕТОДУ ПІД ЧАС ВИГОТОВЛЕННЯ ПЛЕТЕНИХ ВИРОБІВ МАЙБУТНІМИ ВЧИТЕЛЯМИ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розглядаються особливості застосування методу проектів у процесі підготовки майбутнього вчителя технологій з художньої обробки матеріалів (лозоплетіння). Обґрунтовано доцільність залучення студентів до проектно-технологічної діяльності у процесі вивчення фахових дисциплін. Пропонується реалізація методу проектів у навчально-виховному процесі шляхом організації проектування з практикуму "Художня обробка матеріалів" (обробка лози). Розкрито суть, зміст та особливості впровадження проектно-технології як інноваційного методу під час виготовлення плетених виробів студентами Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Обґрунтовується структура, зміст проектування, процедура та критерії оцінювання результатів проектування.

Ключові слова: художня обробка матеріалів, технологія проектного навчання, метод проектів, проектна діяльність студентів, технологічна освіта, лозоплетіння.

Сучасні умови реформування освіти в Україні спонукають до необхідності запровадження у навчально-виховному процесі інноваційних технологій, сучасних концепцій, програм, методик. Вагома роль у процесі підготовки майбутніх вчителів технологій повинна належати проектним методам, які спрямовані на реалізацію творчого потенціалу людини, самостійну діяльність, сприяють розвитку творчого мислення.

Ідеї проектного навчання, виникли понад століття тому і його вивченням займалося чимало науковців, у тому числі вітчизняних (О. М. Коберник [1, с. 6], Л. В. Оршанський [4, с. 408], В. К. Сидоренко [7, с. 19], та ін.). Але сьогодні метод проектів набуває переосмислення, оскільки забезпечує взаємодію учасників навчально-виховного процесу в умовах особистісно-орієнтованого навчання.

Враховуючи багатоплановість досліджень основних теоретичних положень та розроблені вченими-педагогами методичні аспекти впровадження проектного методу в навчальний процес, можемо констатувати, що до цього часу залишаються не вивченими питання щодо особливостей використання методу проектів під час виготовлення декоративно-ужиткових виробів з лози у процесі підготовки майбутнього вчителя технологій з художньої обробки матеріалів.

Метою статті є аналіз особливостей етапів та стадій застосування методу проектів під час виготовлення декоративно-ужиткових виробів з лози у процесі підготовки майбутнього вчителя технологій з художньої обробки матеріалів (лозоплетіння).

У вітчизняній та зарубіжній педагогіці відсутній єдиний підхід щодо визначення методу проектів, тому кожен дослідник у більшості випадків розуміє його дещо відмінно від інших, що зумовлено специфікою його діяльності. Зокрема, дослідники відзначають, що проектна діяльність в сучасному світі характеризує діяльність не лише дизайнерів, конструкторів, технологів, художників, економістів, а й соціологів, філософів, психологів, педагогів та ін., функціонально пов'язану з управлінням, плануванням, матеріальним і духовним виробництвом, а також іншими сферами суспільної діяльності [1, с. 6]. У цьому контексті, Л. Оршанський вважає, що проектність, як особливий тип мислення, пронизує майже усі сфери нашого буття [4, с. 408].

Ідеї проектного навчання, довгий час не реалізовувалися, через їхню невідповідність існуючим принципам організації навчального процесу, орієнтованого переважно на репродуктивні методи навчання й авторитарність з боку педагога. Сучасні тенденції в освіті, серед яких можна виділити її особистісну орієнтацію, диференціацію й індивідуалізацію, використання проблемних і дослідницьких методів, дозволяють

розглядати метод проектів як один із перспективних методів навчання.

Так Є. Полат визначає метод проектів як “спосіб досягнення дидактичної мети через детальну розробку проблеми (технологію), яка повинна завершитися цілком реальним, відчутним практичним результатом, оформленим тим або іншим чином” [3, с. 66]. На думку І. Чечель, метод проектів – педагогічна технологія, орієнтована не на інтеграцію фактичних знань, а на їх застосування і набуття нових (іноді й шляхом самоосвіти)” [8, с. 13]. Дослідник педагогічних технологій Г. Селевко визначає метод проектів як “комплексний повчальний метод, який дозволяє індивідуалізувати навчальний процес, дає можливість дитині виявити самостійність у плануванні, організації та контролі своєї діяльності” [6, с. 92].

У дослідженні будемо притримуватися визначення методу проектів як системи навчання, гнучкої моделі організації навчального процесу, орієнтованої на самореалізацію особистості шляхом розвитку її інтелектуальних і фізичних можливостей, вольових якостей та творчих здібностей у процесі створення під контролем педагога нових товарів і послуг, що мають суб’єктивну або об’єктивну новизну та практичну значущість [2, с. 38]. Крім цього, у контексті підготовки майбутніх учителів технологій з художньої обробки матеріалів, нам імпонує визначення творчої проектної діяльності, запропоноване Л. Оршанським, як “особистісно орієнтованої педагогічної технології, що передбачає розроблення конструкції, форми і декору, технологію виготовлення і реалізацію об’єкта проектування (декоративно-ужиткового виробу)” [5, с. 214].

Детальніше зупинимося на переліку основних етапів і стадій проектування та виготовлення декоративно-ужиткових виробів з лози у процесі підготовки майбутнього вчителя технологій з художньої обробки матеріалів (лозоплетіння).

Узагальнюючи результати досліджень вчених, підкреслимо, що структура побудови проекту в багатьох випадках залежить від його типу, специфіки навчальної дисципліни або спеціалізації, авторських педагогічних розробок конкретної теми проекту, тому й можлива різна кількість етапів роботи над проектом, у нашому випадку це:

1. Організаційно-підготовчий (перша, друга стадія).
2. Художньо-конструкторський (третья, четверта стадія).
3. Технологічний етап (п’ята, шоста стадія).
4. Завершальний етап (сьома, восьма стадія).

Відповідно до етапів визначаємо наступні стадії та особливості роботи над проектом під час виготовлення плетених виробів з лози:

Перша стадія: розробка технічного завдання (вибір і затвердження теми). Викладач ознайомлює студентів зі змістом проектного завдання або комплексної роботи, дає необхідні роз’яснення й методичні вказівки, повідомляє список літературних джерел тощо. При виконанні колективних проектів викладач розподіляє обов’язки між студентами та визначає відповідальність кожного за виконання творчого навчального проекту.

Особливістю проектно-технологічної діяльності студентів на цій стадії є системний пошук способу розв’язання проектного завдання, коли процес проектування розпочинається задовго до появи креслень.

Студенти самостійно приступають до збору та систематизації необхідної інформації – визначають предмет інформаційного пошуку, вимоги, що пов’язані з функціонуванням декоративно-ужиткового виробу з лози, виділяють його основні якості, ознаки, визначають критерії для порівняльного аналізу, встановлюють матеріально-технічні можливості навчальних майстерень академії, де виконуватиметься проект у матеріалі.

За необхідності, якщо виникають в студентів питання щодо технологічних, ергономічних, естетичних, композиційно-пластичних та інших особливостей виконання майбутнього проекту виробу з лози, викладач проводить фронтальні або індивідуальні консультації.

Друга стадія: виконання клаузур. Передбачає швидкі начерки форм та орнаментів майбутніх декоративно-ужиткових виробів з лози. Після вибору теми студенти приступають

до обмірковування загального задуму проекту. Для активізації цього процесу рекомендується виконати декілька клаузур. Саме під час їх виконання розпочинається творчий пошук, тому цей вид графічної діяльності має на меті стимулювати творчий акт, розвивати творчу фантазію й уяву.

Клазура вчить студентів за короткий проміжок часу розкривати основний зміст в ескізній формі, відіграє важливу навчально-виховну роль, коли перетворюється в метод систематичних тренувальних вправ, спрямованих на розвиток художньо-конструкторських здібностей; привчає студентів до швидкої реакції, зосередженості, вимагає напруження та переключення уваги, гнучкості розуму, роботи думки і пам'яті тощо. У клазурі виявляється емоційно-творча готовність студента до виконання проектного завдання, його загальна ерудиція.

Клазура має володіти достатньою інформативністю, мати завершене графічне оформлення, бути естетично вираженою тощо.

Третя стадія: розробка ескіз-ідеї. Характеризується пошуком загального задуму проекту шляхом виконання низки варіантів. Оскільки на цій стадії народжується значна кількість ідей – ескізи доречно виконувати у вигляді більш конструктивних начерків. Це дозволяє студентам оперативно вносити різні зміни в окремі деталі майбутнього декоративно-ужиткового виробу з лози, а не в ескіз загалом. Тут творчий потенціал студента є необхідною, однак, не завжди достатньою умовою ефективної пошукової діяльності. Важливішою є тактично грамотна організація пошукової діяльності, адже широкий діапазон варіантів пошуку часто супроводжується не надто оптимальним методом “проб і помилок”, тому пошук оригінальної форми або орнаменту необхідно вести послідовно.

Четверта стадія: розробка завершального ескізу проекту. Ця стадія відповідальна і достатньо довготривала, бо передбачає розробку варіантів, їх порівняння і вибір найоптимальнішого з них. Ескіз визначає рішення проекту в цілому, його проблематику, творчий задум, містить комплексну відповідь на ергономічні, конструктивні, технологічні питання тощо, даючи уявлення про конструктивно-художнє рішення. Досягти єдності художнього і конструктивного задумів можна саме на цій стадії, адже взаємодія конструктивних і художніх чинників – важливий завершальний момент пошукової діяльності студентів. Пошук форми і конструктивного рішення виробу є творчим процесом, і оптимальний варіант може бути знайдений лише за умови, якщо враховуватиметься комплекс художньо-естетичних вимог.

Виконання ескізу виконується у встановлених масштабах і чіткому графічному виконанні. Рекомендується проводити проміжний захист ескізного проекту перед студентами, коли майбутній вчитель технологій коротко характеризує ідею проекту. Водночас, у студента формуються конструктивні навички, манера й уміння захищати власний задум, розвиваються комунікативні здібності.

Викладач переглядає запропонований ескізний проект, робить критичні зауваження та дає рекомендації. Якщо ескіз потребує коригування або істотної доробки, студентові встановлюється термін повторного подання ескізу на розгляд.

П'ята стадія: робоче проектування. Майбутні вчителі технологій розробляють робочі креслення складних поверхонь та деталей, які найсуттєвіші для акцентування зовнішньої форми декоративно-ужиткового плетеного виробу з лози. Крім робочих креслень, студенти планують майбутню послідовність виготовлення декоративно-ужиткового виробу з лози, оформлюючи її у вигляді технологічної карти.

Ця стадія ґрунтується на основі аналізу наявної матеріально-технічної бази академічних майстерень і передбачає складання послідовності виконання трудових операцій, розробку поопераційної технології, підбір матеріалів, обладнання, інструментів і пристосувань, визначення необхідного часу, матеріальних витрат тощо.

Шоста стадія: реалізація проекту в матеріалі. Студенти здійснюють технологічний процес виготовлення, оздоблення і завершального опорядження декоративно-ужиткового

плетено виробу з лози: підготовку матеріалу, ручних і електрифікованих інструментів, виготовлення пристосувань, шаблонів (за необхідності), перевірку і налагодження обладнання й іншого устаткування, розподіл між конкретними студентами завдань стосовно виготовлення окремих деталей або виконання різних технологічних операцій (при виконанні групових або колективних проектів).

Самоконтроль за перебігом технологічного процесу не повинен мати чітких обмежень, бо контроль за якістю декоративно-ужиткового виробу студентів здійснюють поетапно. Це дає їм можливість коригувати власну діяльність, вносити зміни на будь-якому етапі – як у конструкцію виробу, так і в послідовність виконання окремих технологічних операцій.

Сьома стадія: захист проекту та декоративно-ужиткового плетеного виробу з лози в матеріалі. Виконання творчого проекту має обов'язково завершуватися публічним захистом. Цей захід доцільно проводити в єдиний термін із відкриттям академічної виставки творчих досягнень студентів. До захисту проект експонується на виставці у повному обсязі з пояснювальною запискою та готовим зразком виробу.

Безпосередньо під час захисту, студент у стислій формі аргументує вибір теми, науково обґрунтовує потребу в розробці, дає пояснення щодо змісту проекту, розкриває головну ідею та етапи втілення, характеризує розділи проекту в тій послідовності, в якій вони викладені в пояснювальній записці.

Восьма стадія: оцінювання проекту. Під час реалізації методу творчих навчальних проектів важливо оцінювати як проміжні, так і кінцеві результати. Наприклад, на проміжних етапах оцінюється спосіб вибору й обґрунтування проекту; реальність виготовлення; оригінальність; відповідність функціональному призначенню та іншим експлуатаційним вимогам (надійність, міцність, ергономічність, естетичність, екологічність тощо); альтернативність й ефективність побудови технологічного процесу, використання способів ручної і механічної обробки лози, доцільність підбраного обладнання, різального та вимірювального інструментів; дотримання технологічної дисципліни, культури праці та її наукової організації; ступінь самостійності.

На заключному етапі викладач оцінює творчий проект та виріб, виготовлений в матеріалі, а також процедуру захисту. Оцінка якості готового виробу здійснюється за такими критеріями: відповідність цільовому призначенню; відповідність кресленню і технічним вимогам; надійність експлуатації; зовнішній вигляд (естетичні якості) тощо.

Для загальної оцінки виконання проекту доцільно враховувати додаткові критерії: оригінальність виконання; використання нових ідей і раціоналізаторських пропозицій, економія матеріалів; відповідність вартості виробу ринковій ціні; засвоєння алгоритму проектно-технологічної діяльності; якість оформлення проектно-технологічної документації та ін.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, зміст наведених етапів та стадій свідчить, що студентські творчі проекти мають виконуватися у вигляді практичних завдань (індивідуальних або групових) з проектування та виготовлення декоративно-ужиткових плетених виробів з лози, тоді їх якість та рівень реалізації стане головним показником і засобом оцінювання навчальних досягнень у підготовці майбутніх вчителів технологій за спеціалізацією “Художня обробка матеріалів”.

Перспективами подальших дослідження вбачаємо відбір інших інноваційних методів, засобів і форм організації творчої технологічної діяльності, що сприяють реалізації підготовки майбутніх учителів технологій з дисципліни “Художня обробка матеріалів”.

Використана література:

1. *Коберник О. М.* Методика трудового навчання: проектно-технологічний підхід : навч. посіб. / за ред. О. М. Коберника, В. К. Сидоренка. – Умань : СПД Жовтий, 2008. – 216 с.
2. *Матяш Н. В.* Проектный метод обучения в системе технологического образования / Н. В. Матяш // Педагогика. – 2000. – № 4. – С. 38-43.

3. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования : учеб. пособие [для студ. пед. вузов и системы повыш. квалиф. пед. кадров] / Е. С. Полат и др. ; под ред. Е. С. Полат. – М. : Изд. центр “Академия”, 1999. – 224 с.
4. Оршанський Л. В. Проектно-технологічна діяльність студентів у процесі виготовлення декоративно-ужиткових виробів та критерії її оцінювання / Л. В. Оршанський // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць. – К. – Вінниця : ТОВ фірма “Планер”, 2005. – Вип. 7. – С. 406-412.
5. Оршанський Л. В. Художньо-трудова підготовка майбутніх учителів трудового навчання : монографія / Л. В. Оршанський. – Дрогобич : Швидко Друк, 2008. – 278 с.
6. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии : учеб. пособие / Г. К. Селевко. – М. : Народное образование, 1998. – 256 с.
7. Сидоренко В. К. Проектна методика як основа реалізації особистісно орієнтованого навчання / В. К. Сидоренко // Молодь і ринок. – 2004. – № 1. – С. 19-24.
8. Чечель И. Д. Метод проектов, или попытка избавить учителя от обязанностей всезнающего оракула / И. Д. Чечель // Директор школы. – 1998. – № 3. – С. 11-16.

References :

1. Kobernik O. M. Metodika trudovogo navchannya: proektno-tekhnologichniy pidkhid : navch. posib. / za red. O. M. Kobernika, V. K. Sidorenka. – Uman : SPD Zhovtiy, 2008. – 216 s.
2. Matyash N. V. Proektnyy metod obucheniya v sisteme tekhnologicheskogo obrazovaniya / N. V. Matyash // Pedagogika. – 2000. – № 4. – S. 38-43.
3. Novye pedagogicheskie i informatsionnye tekhnologii v sisteme obrazovaniya : ucheb. posobie [dlya stud. ped. vuzov i sistemy povysh. kvalif. ped. kadrov] / Ye. S. Polat i dr. ; pod red. Ye. S. Polat. – М. : Izd. tsntnr “Akademiya”, 1999. – 224 s.
4. Orshanskyi L. V. Proektno-tekhnologichna diialnist studentiv u protsesi vyhotovlennia dekoratyvno-uzhytkovykh vyrobiv ta kryterii yii otsiniuvannia / L. V. Orshanskyi // Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia u pidhotovtsi fakhivtsiv : metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy : zb. nauk. prats. – K. – Vinnytsia : TOV firma “Planer”, 2005. – Vyp. 7. – S. 406-412.
5. Orshanskyi L. V. Khudozhno-trudova pidhotovka maibutnikh uchyteliv trudovoho navchannia : monohrafiia / L. V. Orshanskyi. – Drohobych : Shvydko Druk, 2008. – 278 s.
6. Selevko G. K. Sovremennye obrazovatelnye tekhnologii : ucheb. posobie / G. K. Selevko. – М. : Narodnoe obrazovanie, 1998. – 256 s.
7. Sydorenko V. K. Proektna metodyka yak osnova realizatsii osobystisno oriientovanoho navchannia / V. K. Sydorenko // Molod i rynok. – 2004. – № 1. – S. 19-24.
8. Chechel I. D. Metod proektov, ili popytka izbavit uchitelya ot obyazannostey vseznayushchego orakula / I. D. Chechel // Direktor shkoly. – 1998. – № 3. – S. 11-16.

Омельчук А. В. Использование проектных методов во время изготовления плетеных изделий будущими учителями технологий.

В статье рассматриваются особенности применения метода проектов в процессе подготовки будущего учителя технологии по художественной обработке материалов (лозоплетение). Обоснована целесообразность привлечения студентов к проектно-технологической деятельности в процессе изучения специальных дисциплин. Предлагается реализация метода проектов в учебно-воспитательном процессе путем организации проектирования с практикума “Художественная обработка материалов” (обработка лозы). Раскрыта суть, содержание и особенности внедрения проектной технологии как инновационного метода при изготовлении плетеных изделий студентами Кременецкой областной гуманитарно-педагогической академии им. Тараса Шевченка. Обосновывается структура, содержание проектирования, процедура и критерии оценки результатов проектирования.

Ключевые слова: художественная обработка материалов, технология проектного обучения, метод проектов, проектная деятельность студентов, технологическое образование, лозоплетения.

Omelchuk O. V. Project application method when plaiting future teachers technology.

In the article the features of the method of projects in preparing future teachers of technology with art materials processing (basket weaving). The necessity of attracting students to design and technological activities in the study of professional disciplines. Proposed method of implementation of projects in the educational process by organizing the design of the workshop “Art of materials” (wicker treatment). The essence, content and features of project technology as an innovative method during plaiting students

Kremenets Regional Humanitarian Pedagogical Academy Taras Shevchenko. Grounded structure, content design, procedure and criteria for performance evaluation design. The basic phases and stages of design and manufacture decorative products of the vine in the process of training future teachers of technology.

Keywords: *art materials processing technology project-based learning, project method, project activity students technological education, basket weaving.*

УДК 378.1 : 373.62

Оршанський Л. В., Ясеницький В. Є.

СУТНІСТЬ, СПЕЦИФІКА ТА ОЗНАКИ ТВОРЧОЇ ХУДОЖНЬО-ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ І ТЕХНОЛОГІЙ

Творча художньо-трудова діяльність авторами розглядається не лише як аксіологічний аспект процесу та результату естетичного виховання, компонент професійної підготовки майбутніх учителів трудового навчання і технологій, а й важлива складова моделі сучасної вищої педагогічної освіти.

У статті розкрито філософський, психологічний і педагогічний контексти понять “творчість”, “творчий процес”, “творча діяльність” як складних комплексних явищ, детермінованих соціально-психологічними передумовами; розглянуто об’єктивний та суб’єктивний аспекти процесу творчості; виявлено сутність, специфіку, структуру й ознаки творчої художньо-трудової діяльності. Засвоюючи у процесі творчості способи художньо-трудової діяльності, студенти набувають здатності самостійно отримувати не лише знання та вміння, а й досвід організації творчого процесу. Потреба у творчій художньо-трудова діяльності студентів зумовлюється суспільною необхідністю в конкретному естетично довершеному декоративно-ужитковому виробі, стимулює виникнення у них творчих ідей, оригінальних задумів, служить спонукальною силою у творенні нового якісного продукту.

Ключові слова: *особистість, творчість, процес, діяльність, вчитель трудового навчання і технологій.*

Кожній професійній діяльності, у т.ч. художньо-трудова, притаманні елементи творчості, оскільки суб’єкт діяльності творчо мислить, планує роботу, визначає цілі, обирає шляхи досягнення її результатів, здійснює певні дії та операції, створюючи продукт творчої діяльності.

Спочатку стисло зупинимося на аналізі змісту такого місткого й багатогранного поняття, як творчість. Вона, з філософського погляду, є результатом природного розвитку і підвищення рівня складності структур самоорганізації матерії. Американський психолог Г. Уоллес у 1926 р. запропонував феноменологічну схему процесу творчості, що складається з чотирьох етапів: 1) свідомо підготовка, формулювання завдання; 2) неусвідомлений інкубаційний період, переключення, дозрівання; 3) інтуїтивне проникнення в суть завдання, просвітлення, здогадка; 4) перевірка істинності, інтеграція ідей та логічне оформлення [9].

Під творчим процесом розуміється динамічна сукупність спеціальних розумових дій, що утворюють певну системну цілісність, яка дозволяє досягти певного результату. Цей осмислений перетворювальний процес, регулювальником якого є внутрішній світ людини, об’єктивно пов’язаний з пізнавальним процесом, регулювальником якого є зовнішній світ. Продукти творчості реалізуються у предметах, діях і думках, які отримуються під час творчого процесу. Таким чином, творчість виступає як сутнісна характеристика процесу людської діяльності. Сутність творчого процесу полягає в реорганізації отриманого досвіду та формування на його основі нових комбінацій. Творчість призводить до створення